

Nuotolinio mokymosi iššūkiai muzikos studijų kontekste: LMTA studentų patirties aspektas

Giedrė GABNYTĖ
Laura DUBOSAITĖ

Lietuvos muzikos ir teatro
akademija

Barbora
BIZEVIČIŪTĖ

Vilniaus universitetas

ANOTACIJA. Straipsnyje pristatomas LMTA Muzikos fakulteto studentų patirčių, įgytų studijuojant nuotoliniu būdu COVID-19 pandemijos metu, tyrimas. Tyrimo objektas – nuotolinio mokymosi iššūkiai LMTA studentų patirties aspektu, tyrimo tikslas – atskleisti ir išanalizuoti nuotolinio mokymosi iššūkius LMTA studentų patirties aspektu. Tyrimo duomenys rinkti anketinės apklausos būdu, apdoroti naudojant statistinį *chi* kvadrato kriterijų ir kokybinės turinio (*content*) analizės metodą. Gauti tyrimo rezultatai atskleidė, kad mokantis nuotoliniu būdu smarkiai krito studentų mokymosi motyvacija, pasireiškė nerimas, stresas, studentai taip pat susidūrė su techninėmis kliūtimis, kompiuterinio raštingumo gebėjimų stoka, mokymosi būdų ir vertinimo metodų kaitos poreikiu.

**REIKŠMINIAI
ŽODŽIAI:**

nuotolinių muzikos studijų organizavimo iššūkiai, LMTA studentų nuotolinio mokymosi patirtys, emocinė studentų ir dėstytojų savijauta COVID-19 pandemijos sąlygomis.

Įvadas

2020 m. UNESCO pranešė, kad mokymo įstaigų uždarymas dėl COVID-19 pandemijos paveikė apie 1,5 mlrd., arba 91,3 proc., visų besimokančiųjų 195 pasaulio šalyse (Daubney ir Fautley 2020). 2020 m. kovo 16 d. dėl COVID-19 pandemijos karantinas paskelbtas ir Lietuvoje – sustabdyta kontaktinė švietimo įstaigų veikla, o tai lėmė staigų perėjimą į nuotolinį mokymą (Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2021). Nors dauguma aukštųjų mokyklų (taip pat ir Lietuvos muzikos ir teatro akademija, LMTA) jau turėjo nuotolinio mokymo patirties, tačiau niekada nebuvo viso studijų proceso perkėlusios į elektroninę erdvę. Nustatyta, kad dar gerokai iki pandeminio laikotarpio – 2008–2011 m. – Europoje vidutiniškai nuotoliniu būdu studijavo tik 7 proc. studentų. Skirtingose šalyse buvo fiksuoti studijuojančių nuotoliniu būdu studentų skaičių skirtumai: Estijoje studijavo 23 proc., Švedijoje – 16 proc., Anglijoje – 10 proc., o Lietuvoje – tik 8 proc. studentų (Orr, Gwosc ir Netz 2011). Todėl labai staigus visuotinis perėjimas vien į nuotolinį mokymą tapo išbandymu studentams, dėstytojams ir ugdomą organizuojančioms mokymo įstaigoms. Nustatyta, kad dar pandemijos laikotarpio pradžioje dauguma

universitetų patyrė ir turėjo spręsti labai panašias problemas – likviduoti profesionaliai sukurtą nuotolinio mokymosi programų trūkumą, užtikrinti pakankamą finansavimą, patenkinti dėstytojų kvalifikacijų tobulinimo nuotoliniam darbui su studentais poreikį (Sultanova ir kt. 2021).

2020 m. balandį Studijų kokybės vertinimo centro (toliau – SKVC) atliktoje 35 Lietuvos aukštųjų mokyklų apklausoje buvo išsiaiškinta, kad didžiausi iššūkiai, su kuriais susidūrė aukštosios mokyklos, pereidamos prie studijų nuotoliniu būdu vykdymo, buvo šie:

- ◆ praktika ir su praktiniais įgūdžiais susiję darbai;
- ◆ aprūpinimas IT ištekliais, geru interneto ryšiu;
- ◆ akademinis sąžiningumas.

SKVC tyrimas atskleidė, kad buvo ir teigiamų nuotolinio mokymo aspektų:

- ◆ pagerėjo studentų motyvacija dirbti savarankiškai;
- ◆ padidėjo paskaitų lankomumas;
- ◆ buvo aktyviau naudojamosi elektroninėmis duomenų bazėmis.

SKVC atkreipė dėmesį, kad didesnių sunkumų patyrė tos aukštosios mokyklos, kuriose vykdomos studijos reikalauja daug individualaus darbo, tiesioginio dėstytojo ir studento kontakto realiu laiku ir toje pačioje vietoje, kur studijoms naudojama sudėtinga laboratorinė įranga ar specifinis inventorių (menų, sveikatos priežiūros, inžinerinių mokslų studijos). SKVC nurodo:

Didžiausias ir neišsprendžiamas iššūkis meno studijoms – praktiniai užsiėmimai. Nuotolinis šių dalykų mokymas galimas tik *force majeure* sąlygomis, kokias turime dabar. Tai galima pavadinti tik „gyvybės palaikymu“ – teigė vienos tyrime dalyvavusios aukštosios mokyklos atstovai. (2020)

Pastebėta, kad nuotoliniuose praktiniuose užsiėmimuose studentams itin problemiška suprasti, ką aiškina ir ko tiksliai reikalauja pedagogas instrumento dalyko ar dainavimo pamokoje, nes nuotolinio mokymo procese studentai ir dėstytojai apribojami nestabilaus interneto ryšio, garso, vaizdo vėlavimo ir kitų trikdžių (Octaviani 2021). Akivaizdu, kad esant nuotoliniam pedagogo ir studento kontaktui keičiasi garso perdavimo kokybė, tad muzikos atlikėjui tampa sunku aiškiai ir įtaigiai interpretuoti muzikos kūrinį, o klausytojui holistiškai suvokti kūno judesių, laikysenos ir atlikimo emocijų ryšį (Rosset ir kt. 2021). Per pandemiją taip pat buvo apribota galimybė praktikuotis ansambliuose, choruose, orkestruose, pasirodyti koncertuose, tad studentai nebegalėjo bendrauti tiesiogiai, patirti muzikavimo džiaugsmo ir bendrystės su scenos partneriais. Kai kuriose muzikinio ugdymo įstaigose instrumento dalyko ir įvairių ansamblio sudėčių kontaktinės pamokos apskritai nebuvo vykdomos, jas pakeitė muzikos atlikimo įrašų peržiūra ir vaizdo konferencijos, skirtos įrašams aptarti, refleksijai. Remiantis šiuo

požiūriu, kiek mažiau nukentėjo teorinės muzikos disciplinos – joms dėstyti pasitelktos informacinės technologijos leido naudoti įvairias mokytis skirtas internetines platformas, kompiuterių programas ir pan. (Calderón-Garrido ir kt. 2021). Tačiau išryškėjo dar viena problema – muzikos pedagogų informacinių technologijų taikymo gebėjimų stoka, trukdžiusi greitai ir išmaniai prisitaikyti prie pandemijos sąlygų, veikti efektyviai ir kūrybiškai (Palau ir kt. 2020).

Muzikinės praktinės veiklos stygius sukėlė ir tam tikrų psichologinių problemų. Iš-tirta, kad susidūrus su specifiniais stresoriais – izoliacija, nerimu dėl pandemijos, radikaliai pakitusiu mokymosi būdu – studentams padaugėjo stresinių minčių, negatyvių emocijų, buvo dažniau išgyvenamas nusivylimo jausmas (Rosset ir kt. 2021). Studijuojant pandemijos sąlygomis buvo išgyvenamas ir komunikacinių technologijų sukeltas stresas (pasak nuotolinio darbo organizacijoje ypatumus tyrusios Rasos Grigonienės (2020), jį būtų galima vadinti technostresu). Tyrėjų (Habe ir kt. 2021) atliktas empirinis tyrimas leidžia daryti prielaidą, kad į COVID-19 sukeltas pasekmes itin jautriai reago-vo kaip tik muzikos specializacijų studentai: lyginant jų išgyventas pandemines patirtis su studijuojančiais sporto srities dalykus, nustatyta, kad šie patyrė didesnę teigiamą ir ne tokį neigiamą pandemijos poveikį nei būsiami muzikai, nors pandemijos grėsmę abi tiriamųjų grupės suvokė labai panašiai. Autorių manymu, studentai, pripažinę, kad yra lankstūs prisitaikyti ir turi reikiamų įgūdžių susidoroti su netikėtai kylančiais sunkumais, tikėtina, galėjo neigiamą poveikį kontroliuoti sėkmingiau nei studentai, turintys ilgalaikius, nekintančius studijų tikslus ir siekiantys jų kryptingai bei nesiblaškydami. Kiti tyrėjai pastebėjo, kad mokymdamiesi nuotolinio ugdymo sąlygomis muzikos specializacijų studentai dažnai aptingsta, praranda entuziazmą ir tikslą studijuoti, sumažėja jų moky-mosi motyvacija, apima apatija, abejingumas (Özer ir Üstün 2020).

COVID-19 pandemijos laikotarpiu (2020–2021 m.) LMTA, kaip ir daugelyje Eu-ropos menų mokyklų, buvo reorganizuotas studijų procesas – įvestas mišrus mokymo(si) būdas (jį ilgainiui pakeitė visuotinis nuotolinis ugdymas), sukėlęs radikalių studijų or-ganizavimo pokyčių ir su jais susijusių mokymosi, meninės veiklos ir asmeninės raiškos trikdžių. Staigus ugdymo sąlygų aukštojoje mokykloje pasikeitimas paskatino šio straipsnio autorės atlikti empirinį tyrimą, kurio **objektu** buvo pasirinkti nuotolinio mo-kymosi iššūkiai LMTA studentų patirties aspektu. Daryta prielaida, kad įgyvendintas **tyrimo tikslas** – atskleisti ir išanalizuoti nuotolinio mokymosi iššūkius LMTA studentų patirties aspektu – padės geriau suprasti studentų preferencijas, lūkesčius, jų emocinius išgyvenimus, o tai leis tobulinti studijų proceso organizavimą ir užtikrins gerą studijų proceso dalyvių psichoemocinę savijautą, susiklosčius ekstremalioms mokymosi sąly-goms ateityje.

Tyrimo metodologija ir rezultatų aptarimas

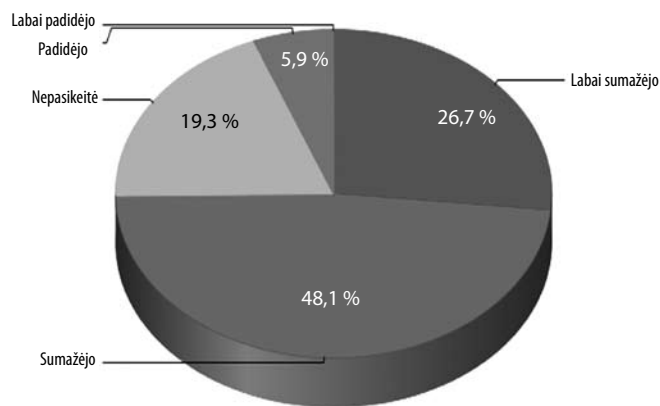
Siekdamos informatyvių ir objektyvių, studentų patirtį atskleidžiančių tyrimo rezultatų, tyrimo autorės sukūrė internetinę **anketą-klausimyną**, sudarytą iš 18 klausimų (3 atvirų, 5 pusiau uždaro ir 10 uždaro tipo klausimų). 4 iš 18 klausimų buvo skirti tyrimo dalyvių demografinėms charakteristikoms (lyčiai, amžiui, studijų kryptiai, studijų pakopai) nustatyti. LMTA studentų asmeninių patirčių vertinimo klausimyną sudarė keturi diagnostiniai blokai: 1) *studentų mokymosi motyvacija ir emocinė savijauta* (1 uždaras, 1 pusiau uždaras kl.), 2) *studentų ir dėstytojų komunikacijos ypatumai* (2 uždari kl.), 3) *nuotolinio / kontaktinio mokymosi privalumai / trūkumai* (4 uždari, 3 pusiau uždari kl.), 4) *studentų mokymosi preferencijos* (2 uždari, 1 atviras kl.). Sudarant klausimyną taikyta *Likerto* skalės metodika (5 galimų teiginių vertinimo formatas su neutralia vidurine kategorija), *plataus atsakymų pasirinkimo* tipo skalė, *arba–arba atsakymų* tipo skalė, *skaitmeninė* skalė (prašyta balais įvertinti gaunamų žinių kokybę, mokantis nuotoliniu būdu). Tyrimo duomenys buvo **apdoroti naudojant IBM SPSS VU 26 programinį paketą ir kokybinės turinio (content) analizės metodą**. Siekiant apskaičiuoti atsakymų į klausimus procentinę dalį, tyrimo dalyvių amžiaus vidurkį ir standartinį nuokrypį, buvo pasitelkti aprašomosios statistikos metodai. Siekiant iširti sąsajas tarp respondentų lyties ir pageidautino studijų būdo (kontaktinis / nuotolinis / mišrus), taip pat respondentų motyvacijos pokyčių (labai sumažėjo / sumažėjo / nepasikeitė / padidėjo / labai padidėjo) sąsajas su pageidautinu paskaitų tipu (grupinės / individualios), studijų būdu bei dėstytojų pagalbos trūkumu (niekada netrūksta / labai retai / retai / dažnai / labai dažnai), buvo taikytas *chi kvadrato* kriterijus. Kokybinės turinio analizės metodas buvo grindžiamas kategorijų, gautų rezultatų pagrindu, konstravimu, kai tarpusavyje lyginami turimi tyrimo duomenų elementai, o kategorijoms suteikiami duomenų turinį apibendrinantys pavadinimai (Charmaz 2006). Kategorijos sudarytos remiantis respondentų paminėtais faktais, nuostatomis, motyvais.

Tyrimo dalyvių paieška buvo atliekama vykdant netikimybinę patogiąją tikslią atranką. Toks atrankos tipas pasirinktas dėl to, kad šiuo tyrimu nesiekta apibendrinti visų Lietuvos studentų patirčių ir kad buvo taikomas papildomas kriterijus (tyrime galėjo dalyvauti tik LMTA studentai). Jame dalyvavo Muzikos fakulteto 118 pirmosios (bakalauro 87,4 proc.) ir 17 antrosios (magistro 12,6 proc.) studijų pakopų studentų (N = 135); iš jų 31,1 proc. vyrų ir 68,9 proc. moterų. Tyrimo dalyviai – akordeono, dainavimo, fortepijono, styginių, pučiamųjų, mušamųjų instrumentų, vargonų, choro dirigavimo, kompozicijos, muzikologijos specializacijų studentai, jų amžiaus vidurkis – 21 m. (standartinis nuokrypis – 3,44).

Anketinėje apklausoje studentams buvo pateiktas klausimas apie jų preferencijas esant galimybei rinktis studijavimo būdą. Nustatyta, kad daugiau nei pusė studentų

(50,4 proc.) rinkęsi kontaktinį, 43 proc. – mišrų ir tik 5,9 proc. respondentų – vien nuotolinį būdą. Galima teigti, kad muzikos dalykus studijuojantys studentai mano, jog vien nuotolinis mokymasis jų studijų lūkesčių iki galo nepatenkina. Įdomu, kad daugiau nei 80 proc. respondentų pritaria nuotoliniam studijavimo būdai, bet tik tuo atveju, jei naudojamas grupinių paskaitų tipas, o kiek daugiau nei 11 proc. teigė, kad nuotolinis būdas tinka ir grupinėms, ir individualioms paskaitoms, ir 4,4 proc. nurodė, kad nuotolinis būdas tinka tik individualiai dėstomiems dalykams studijuoti.

Bendras studentų motyvacijos rodmuo matyti 1 paveiksle: tyrimas parodė, kad daugumos studentų (iš viso 74,8 proc.) motyvacija mokantis nuotoliniu būdu sumažėjo ir tik 5,9 proc. studentų motyvacija padidėjo. Pastebėta, kad studentų motyvacijos pokyčiai siejasi su jų preferencijomis renkantis mokymosi būdą ($\chi^2 = 43,3$; $df = 9$, $p < 0,01$). Studentai, kurių motyvacija sumažėjo, buvo labiau linkę rinktis kontaktinį mokymo būdą nei tie, kurių motyvacija išliko nepakitusi, padidėjo arba labai sumažėjo. Taigi neatmestina, kad studentų motyvacijos mažėjimą lėmė kontaktinio mokymosi pakeitimas į nuotolinį. Reikšmingų skirtumų tarp studijų būdo (kontaktinis / nuotolinis / mišrus) pasirinkimo lyties aspektu tyrėjos nenustatė ($\chi^2 = 4,1$; $df = 3$, $p = 0,25$). Pastebėta, kad studentų motyvacijos pokyčiai karantino metu taip pat siejasi su preferencijomis paskaitų tipui (grupinėms / individualioms) ($\chi^2 = 20,01$; $df = 9$, $p = 0,02$). Studentai, kurie teigė, kad jų motyvacija karantino metu sumažėjo arba labai sumažėjo, buvo linkę rinktis grupines paskaitas nei tie, kurių motyvacija išliko nepakitusi arba padidėjo.

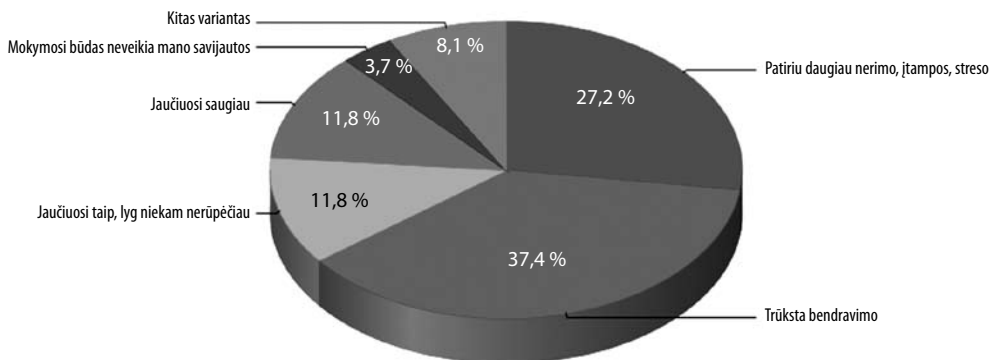

1 pav. Studentų mokymosi motyvacija mokantis nuotoliniu būdu

Akivaizdu, kad pandemijos laikotarpis labai paveikė daugelio žmonių savijautą, tikėtina, taip pat ir studijuojančiųjų, jie patyrė kasdienę nuotolinio mokymosi realybę. Tad

anketoje studentų prašyta pasidalyti, kaip studijos nuotoliniu būdu veikė emocinę jų savijautą. Kaip matyti 2 pav., perėjus į nuotolinį mokymą, didžiausia problema studentams tapo bendravimo trūkumas (37,4 proc.), jausmas, kad jie niekam nerūpi (11,8 proc.), patiriamas nerimas, įtampa ir stresas (27,2 proc.). Saugiau, mokydami nuotoliniu būdu nei kontaktiniu, jautėsi 11,8 proc. studentų ir tik 3,7 proc. pažymėjo, kad mokymosi būdas jų savijautos nepaveikė niekaip. Kai kurie respondentai savo emocinės savijautos pokyčius pakomentavo plačiau¹:

„Patiriu nerimą, įtampą ir stresą visada, bet kai viskas vyksta nekontaktiniu būdu, tai tie jausmai tampa tuštesni ir sunkesni“ (Respondentas nr. 30, toliau žymima R); „Mano mokymosi savijauta išlieka ta pati pozityvi, nepatiriu nerimo nei liūdesio, tačiau sakau, kad nuotolinis studijavimas nesiskaito kaip studijavimas“ (R 49); „Jaučiu mažiau įtamos, esu ramesnis“ (R 102); „Jaučiu, kad produktyviau praleidžiu savo laiką, darbus atlieku greičiau, tad turiu daugiau laisvo laiko“ (R 125); „Manau, kaip ir visiems norėtųsi daugiau psichologinės paramos. Kalbėjimo apie baimes, patiriamą nerimą, paniką“ (R 100).

2 pav. Nuotolinio mokymo(si) poveikis studentų savijautai

Tyrimo metu siekta išsiaiškinti, kiek mokymasis nuotoliniu būdu keitė studento ir dėstytojo santykį: ar įvyko / neįvyko akivaizdžių bendravimo ir bendradarbiavimo pokyčių, ar iškilo dėstytojo pagalbos studentui poreikis ir kaip sėkmingai / nesėkmingai jis buvo realizuojamas? Vertinant šiuos pokyčius išaiškėjo, kad nors, daugumos studentų nuomone (46,7 proc.), bendravimas nepasikeitė, vis dėlto nemažai (35,6 proc.) nurodė, kad jis tapo oficialesnis, o pasak 17,8 proc. respondentų, nuotolinis bendravimas su

1 Respondentų atsakymai pateikiami neredaguoti.

dėstytojais pasirodė nuoširdesnis, artimesnis. Respondentai išsakė studentų ir dėstytojų bendravimo ir bendradarbiavimo lūkesčius (žr. 1 lentelę). Iš gautų atsakymų matyti, kad studentams aktualus dalykinis bendradarbiavimas paskaitų metu, pavyzdžiui, studentams trūksta dažnesnio ir nuoširdesnio kontakto su dėstytojais ir dėstytojų supratingumo aiškinantis studijų dalykų teorinę medžiagą. Studentų atsakymuose išryškėja ir emocinės savijautos reflektavimas, pavyzdžiui, poreikis, jog dėstytojai labiau rūpintųsi studentų savijauta ir atvirškiai.

1 lentelė*. Studentų ir dėstytojų bendradarbiavimo lūkesčiai: studentų nuomonės aspektas (N = 135)

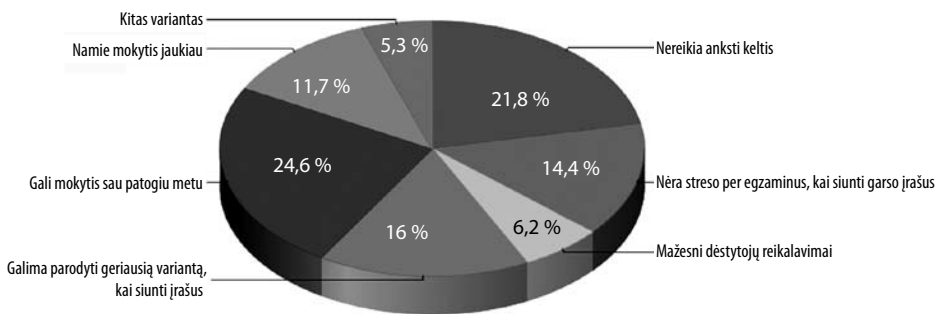
Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantis teiginys	Ats. sk.
Dalykinis bendradarbiavimas	Produktyvesnio studentų ir dėstytojų bendravimo per nuotolines paskaitas lūkestis	„Manau, jog galbūt net dėstytojai galėtų skirti karts nuo karto užduočių grupėse, patys pabandyt kažkaip pažinti studentus, daugiau komunikuoti“ (R 13)	14
	Individualių konsultacijų poreikis	„Daugiau laiko skirti konsultacijoms su dėstytoju“ (R 75)	12
	Dėstytojų supratingumo poreikis	„Norėtusi, kad dėstytojai būtų supratingesni. Visą darome savarankiškai, ne visada pateikiamą teorinę informaciją suprantame iki galo, tad norėtusi, kad jie būtų kantresni tol, kol pasieksime norimų rezultatų“ (R 6)	5
Emocinės savijautos reflektavimas	Dialogo apie studentų savijautą poreikis	„Skatinti dėstytojus daugiau kalbėtis apie studentų savijautą, rūpintis, jei studentas kartais blogai jaučiasi, o ne krauti dar daugiau darbo“ (R 109)	10
	Dialogo apie dėstytojų savijautą poreikis	„Manau, studentus reiktų supažindint su dėstytojų psichologine būkle, jie lygiai tokie patys žmonės, išgyvenantys tas pačias problemas kaip ir studentai. Kartais atrodo, kad studentai pamiršta, jog jiems irgi reikia pailsėti ar galbūt netgi motyvuoti save dirbti tokiomis sąlygomis“ (R 41)	3

* Kiekvienai subkategorijai pagrįsti pasirinktas tik vienas, geriausiai pasisakiusiųjų mintis atspindintis sakynys ir pateiktas panašiai manančių respondentų skaičius.

Vertinant dėstytojų pagalbos studentams nuotolinių studijų metu poreikį nustatyta, kad didesnei daliai (60,7 proc.) studentų pagalbos pakako, bet 39,3 proc. studentų jos pritrūko. Statistinė analizė taip pat parodė, jog studentų motyvacijos pokyčiai siejasi su tuo, ar užtenka dėstytojų pagalbos ($\chi^2 = 42,7$; $df = 12$, $p < 0,01$). Studentai, kurie nurodė, jog jiems trūko dėstytojų pagalbos, buvo labiau linkę teigti, kad jų motyvacija sumažėjo arba labai sumažėjo, nei studentai, kurių motyvacija nepasikeitė arba padidėjo.

Studentų prašyta suminėti nuotolinio mokymo privalumus ir trūkumus. Kaip matyti 3 pav., vienu svarbiausių nuotolinio mokymo privalumų studentai laiko galimybę mokytis sau patogiu metu (24,6 proc.), galimybę ilgiau pamiegoti ryte (21,8 proc.). Taip pat nemažai respondentų įvertino ir garso įrašų privalumus – gali išrinkti ir nusiųsti geriausią įrašo variantą (16 proc.), nėra streso per egzaminus, kurie vyksta perklausant įrašus (14,4 proc.). 11,7 proc. respondentų pažymėjo, kad namuose jiems mokytis yra jaukiau, o 6,2 proc. studentų džiaugėsi tuo, kad mokantis nuotoliniu būdu sumažėjo dėstytojų reikalavimai. Respondentai įžvelgė ir daugiau mokymosi nuotoliniu būdu privalumų:

„Labai patogiu nuotoliniu būdu dalyvauti grupinėse paskaitose, tokia galimybė galėtų išlikti visada“ (R 9); „Manau, kad mokymo turinys visiškai nenukenčia, jei dėstytojas moka naudotis technologijomis, o mes, studentai, visad pasiruošę pagelbėti“ (R 49); „Sutaupau laiko, kurį skirdavau kelionėms į Akademiją ir atgal“ (R 17); „Namie galiu dažniau valgyti šilto maisto pietums“ (R 111).

3 pav. Nuotolinio mokymosi privalumai

Įsakydami nuotolinio mokymosi trūkumus, studentai teigė, kad visko, ko reikalaujama studijų metu, nuotoliniu būdu išmokti neįmanoma. Kaip jau pastebėta kituose tyrimuose, nuotolinis mokymas ypač netinka menų specializacijoms, kur daug dalykų turi būti atliekami praktiškai čia ir dabar ir kur reikia specifinių sąlygų. Tai – ansamblinis muzikavimas, orkestro, choro repeticijos, vieši pasirodymai, koncertai ir kt. Galbūt todėl 17,4 proc. studentų mano (žr. 4 pav.), kad nuotolinis mokymas vertintinas kaip žemesnės kokybės, jį lyginant su kontaktiniu. Nustatyta, kad 13 proc. respondentų negatyviai atsiliepė apie mokymąsi namie, kur yra daug dėmesį atitraukiančių ir mokytis trukdančių veiksnių. 17 proc. studentų pripažino, kad nebeturi motyvacijos mokytis, 19,1 proc. jaučiasi izoliuoti, 4,9 proc. nesulaukia pakankamai pagalbos, o 8,7 proc. pripažino, jog tenka daug ką daryti patiems. 4,3 proc. respondentų neturėjo reikiamos įrangos, tad teigė, kad

nebuvo tinkamų sąlygų studijuoti nuotoliniu būdu. Kai kurie respondentai akcentavo, kad studijuoti nuotoliu neretai trukdė ir asmeninės iniciatyvos stoka:

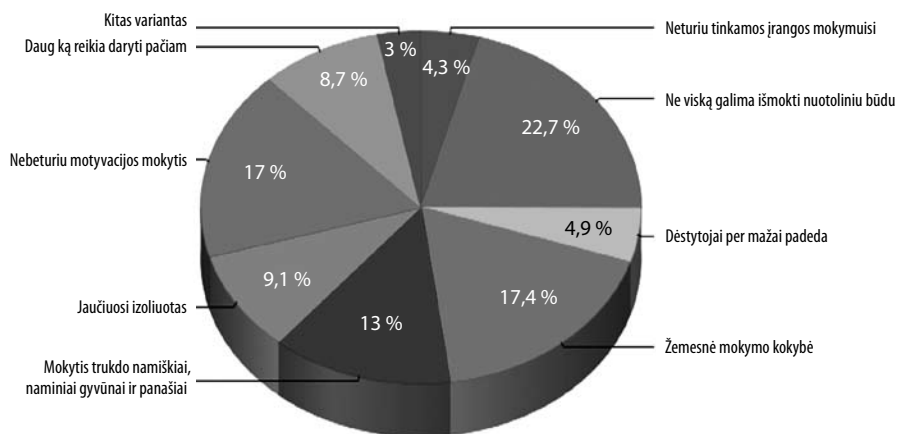
„Kartais netgi sunkiau išlipti iš savo saugaus burbulo, ypač pačiam inicijuoti komunikaciją ar paprašyti pagalbos. Nuotoliniu būdu žymiai lengviau pasyviai stebėti viską iš šono, o ne įsitraukti“ (R 12).

Kritikuotas ir nuotolinių paskaitų formatas:

„Per daug spoksojimo į ekraną, sudėtingi ir neveikiantys paskaitų formatai“ (R 82).

Atkreiptas dėmesys, kad nepatogu studijuoti, kai studijų būdas nuolat kinta:

„Vieną mėnesį reikia eiti į Akademiją, kitą jau ne. Tai labai sutrikdo gyvenimo ritmą. Geriau išlauktume ilgiau ir tada grįžtume jau visam laikui“ (R 89).

4 pav. Nuotolinio mokymo(si) trūkumai

Tyrėjos darė prielaidą, kad studijuoti nuotoliniu būdu itin trukdo techninės problemos, tad respondentų prašyta pasidalyti, su kokiomis jų susiduriama dažniausiai. Kaip didžiausią techninę problemą, trukdančią mokytis nuotoliniu būdu, studentai minėjo blogą garso kokybę (21,1 proc.) ir blogą interneto ryšį (21,1 proc.). Akivaizdu, kad mokantis muzikos šie du veiksniai kartu tampa didele kliūtimi siekti aukštų profesinių rezultatų. Taip pat labai aktuali problema mokantis nuotoliniu būdu – geros kokybės garso įrašymo aparatūros stoka. Ją nurodė net 19,8 proc. apklaustųjų. Studentų teigimu, bloga dėstytojams siunčiamų garso ir vaizdo įrašų kokybė (ją nurodė 11,8 proc. respondentų) ne tik trukdė visam studijų procesui, bet ir galėjo lemti žemesnius egzamino įvertinimus, nes studentų pasiekimai buvo vertinami iš įrašų. Pildydami anketą studentai buvo savikritiški ir pažymėjo, kad tinkamai studijuoti trukdė ir jų pačių negebėjimas naudotis

nuotolinio mokymo įranga (13,4 proc.), o kartais ir kitos techninės priežastys, trukdžiusios laiku prisijungti prie paskaitų (6,4 proc.). Pastebėta, kad IT srityje kompetencijų trūksta ir studentams, ir dėstytojams:

„Ypač vyresnio amžiaus dėstytojams reikia apmokymų, kaip naudoti *smart* įrenginius, *zoom*, na, bent vieną platformą, amžius neturi būti priežastis kažko nemokėti, jeigu esi darbe...“ (R 16); „Reikia ne tik mokytis paskaitos medžiagą, bet ir kaip naudotis vis kita programa“ (R 81).

Pasak studentų, siekiant nuotolinių studijų kokybės, IT srities kompetencijas būtina stiprinti:

„Organizuočiau mokymus mažiau informacinių technologijų srityje pažengusiems dėstytojams“ (R 46); „Turėtų būti plačiau skatinami kompiuterinio raštingumo mokymai, skatinama pasinaudoti prieinamos pagalbos ištekliais Akademijoje tiems dėstytojams, kuriems kyla problemų prisitaikant prie nuotolinio dėstymo“ (R 32).

Studentų prašyta įvertinti gaunamų žinių kokybę studijuojant nuotoliniu ir nenuotoliniu būdu. 2 lentelėje matyti, kad žinios, įgytos nuotoliniu būdu, vertinamos daugiau nei 2 balais prašiau nei žinios, įgytos mokantis kontaktiniu būdu: nuotolinio studijų vertinimo vidurkis siekia apie 6,54 balo, nenuotolinio – apie 8,75 balo. Miglės Černikovaitės atlikto studentų įsitraukimo į nuotolines studijas Mykolo Romerio universitete COVID-19 pandemijos metu tyrimas atskleidė, kad šio universiteto studentų pasitenkinimas nuotolinėmis studijomis įvertintas 8,5 balo (Černikovaitė 2021). Vadinasi, muzikos specializacijos studentams nuotolinis mokymo būdas yra ne toks tinkamas ir priimtinas kaip kitų specializacijų studentams.

2 lentelė. Gaunamų žinių kokybės, mokantis nuotoliniu / nenuotoliniu būdu, įverčiai

	1*	2	3	4	5	6	7	8	9	10*
Nuotolinis būdas	2 (1,5 %)	3 (2,2 %)	6 (4,4 %)	11 (8,1 %)	24 (17,8 %)	20 (14,8 %)	16 (11,9 %)	29 (21,5 %)	11 (8,1 %)	13 (9,6 %)
Nenuotolinis būdas	1 (0,7 %)	1 (0,7 %)	1 (0,7 %)	0 (0,0 %)	0 (0,0 %)	3 (2,2 %)	6 (4,4 %)	29 (21,5 %)	57 (42,2 %)	37 (27,4 %)

* 1 balas – žemiausia kokybė, * 10 balų – aukščiausia kokybė

Tyrimo metu studentų buvo prašoma pateikti siūlymus, kaip būtų galima pagerinti nuotolinio mokymo organizavimą. Išsakytos nuomonės atskleidė labai platų studijų tobulinimo galimybių spektrą, tad siekdamos aiškumo ir informatyvumo tyrėjos gautus duomenis sugrupavo pagal skirtingas studijų aktualijas ir dalį svarbiausių rezultatų pateikė 3 lentelėje.

3 lentelė. Nuotolinio mokymosi tobulinimo būdai: studentų nuomonės aspektas (N = 135)

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantis teiginys	Ats. sk.
Nuotolinių ir kontaktinių studijų reikmė ir dermė	Tik nuotolinių studijų poreikis	„Esant pandemijai, nenoriu rizikuoti aplinkinių sveikata. Palikčiau nuotolinį mokymą iki pat semestro galo“ (R 2)	2
	Tik kontaktinių studijų poreikis	„Studijos privalo būti gyvos – tiek grupinės paskaitos, tiek individualios“ (R 101)	3
	Mišraus studijų būdo poreikis	„Specialybinius dalykus mokyčiausi gyvai, o grupines paskaitas – per nuotolį“ (R 57)	24
Studijų metodų tobulinimas	Įrašytų paskaitų peržiūros galimybė	„Paskaitos turi būti įrašinėjamos, kad būtų galimybė peržiūrėti dar kartą“ (R 24)	15
	Mokymo metodų įvairovės galimybė	„Galbūt pajvairinčiau paskaitą naujais mokymo-dėstymo metodais, tinkamais būtent nuotoliniam mokymuisi“ (R 90)	10
	Papildomos medžiagos savarankiskam mokymuisi pateikties poreikis	„Norėtuši daugiau informacijos apie studijuojamą dalyką, papildomos medžiagos (pvz.: straipsnių, vaizdo įrašų)“ (R 67)	9
	Teorinių paskaitų pateikties skaidrių formatu poreikis	„Per teorines paskaitas informacija būtų pateikiama tiksli ir aiški, geriausia skaidrėmis, nes kartais nutrūkinėja ryšys ir nebeaišku, apie ką kalbama“ (R 132)	8
	Alternatyvų muzikos garso įrašams klausyti nuotoliniu būdu paieškų galimybė	„Per <i>Teams</i> ar <i>Zoom</i> programas garso įrašų kokybė yra negailestingai iškraipoma ir muzikos pavyzdžių ar kolegų grojimo klausymasis yra ne malonumas, o kančia“ (R 44)	2
Nuotolinių atsiskaitymų tobulinimas	Nuotolinių koncertų galimybė	„...organizuočiau nuotolinius koncertus ar kažką panašaus, kad grojimas netaptų grojimu dėl egzaminų, kai nėra galimybių koncertuoti“ (R 21)	5
	Aukštos studijų reikalavimų kartelės išsaugojimo poreikis	„Norėčiau, kad reikalavimai išliktų tokie pat aukšti kaip ir mokantis kontaktiniu būdu“ (R 71)	6
	Alternatyvų testams paieškos poreikis	„Nedaryčiau testo pavidalo atsiskaitymų, gal leisčiau mokiniam atsakyti / parašyti patiems į klausimus“ (R 12)	3
	Atsiskaitymų skaičiaus mažinimo galimybė	„Mažiau atsiskaitytomų darbų nuotoliniu būdu“ (R 18)	2
Studentų komunikacija ir veikla paskaitose	Nuotolinio mokymosi taisyklių ir sąlygų laikymosi poreikis	„Būtų gerai, kad visi studentai be išlygų būtų įsijungę savo kameras. Tiek kitiems studentams, tiek pačiam dėstytojui būtų žymiai smagiau dirbuoti ir dėstyti“ (R 106)	7
	Aktyvaus studentų dalyvavimo paskaitose skatinimas	„Reikėtų labiau įtraukti studentus dalyvauti, diskutuoti, klausinėti paskaitose“ (R 49)	7
	Kontaktinio mokymosi imitavimo poreikis	„Bandymas daryti viską, kuo galima panašiau į gyvą mokymąsi, nuotolinės paskaitos būtų dėstomos su vaizdu ir garsu, tada tai labiau primintų gyvą, kontaktinį mokymą“ (R 7)	10

Kaip matyti lentelėje, vertindami nuotolinių ir kontaktinių studijų santykį kai kurie studentai mano, kad geriausia teorines grupines paskaitas ir toliau skaityti nuotoliniu būdu, o su specializacija susijusios individualios paskaitos turi būti tik kontaktinės. Kai kuriuose atviruose studentų atsakymuose išreikštas pageidavimas iš viso atsisakyti nuotolinių studijų ir pereiti vien prie kontaktinio mokymo. Užfiksuota nuomonių, kuriose pasisakoma už nuotolinį mokymą dėl baimės užsikrėsti COVID-19 virusu ir taip pa-kenkti artimųjų ir aplinkinių sveikatai.

Studentai savo atsakymuose išsakė mokymo metodų kaitos poreikį. Pasak respon- dentų, labai svarbu paskaitas, vykstančias nuotoliniu būdu, įrašyti, tai leistų nevaržomai rinktis patogų mokymosi laiką ir erdvę. Taip atsirastų galimybė derinti mokymąsi su darbu, pomėgiais ar grojimo saviruoša. Kai kurie studentai norėtų įvairesnių nuotolinio mokymo metodų, daugiau papildomos medžiagos savarankiškam mokymuisi, skaidrių, elektroninių laiškų grįžtamajam ryšiui stiprinti. Išsakytas poreikis atsisakyti garso įrašų klausymo metodo per nuotolines paskaitas dėl netinkamos garso kokybės ir svarstyti, kuo tokių mokymosi metodų būtų galima pakeisti.

Tyrimo dalyviai turėjo pastabų ir dėl atsiskaitymų, vykstančių nuotoliniu būdu. Kai kurie studijuojantieji susidūrė su techninėmis problemomis spręsdami egzamino testus ar buvo netinkamai įvertinti dėl sistemoje įsivėlusiu klaidų. Pasak respondentų, kitais atvejais testas tiesiog neatitiko dalyko specifikos, tad atsiskaitymo nuotoliu įvertinimai būdavo neobjektyvūs. Studentų nuomone, mokantis per nuotolį pasigesta tokio atsi- skaitymų būdo, kuris leistų vertinti ne vienkartinį rezultatą, o nuolat vykstantį praktinės veiklos procesą, tad buvo siūloma nuotolinius atsiskaitymus organizuoti kuo rečiau. Iš- sakytas pasiūlymas dažniau suteikti technines galimybes organizuoti nuotolinius pasiro- dymus – atvirąsias pamokas, koncertus ir kt.

Respondentų atsakymai atskleidė, kad studentams rūpi studijų kokybė, todėl buvo paminėti pageidavimai nuosekliau tikrinti įgytas žinias ir išlaikyti tokio pat lygio reika- lavimus, kaip ir mokantis kontaktiniu būdu. Tačiau buvo ir tokių studentų, kurie norėjo, kad nuotolinių paskaitų būtų mažiau ir jos būtų trumpesnės.

Dalydamiesi nuotolinio mokymosi patirtimis, studentai buvo savikritiški. Išsakytas pastebėjimas, kad studijuojant nuotoliniu būdu ne visuomet nuoširdžiai įsitraukiama į veiklas, vykstančias paskaitoje: vengiama diskutuoti arba dalyvavimas paskaitoje tik imituojamas, dirbami pašaliniai darbai, paskaitos metu keliaujama viešuoju transportu ir pan. Kai kurie studentai pažymėjo, kad drausminti padėtų reikalavimas paskaitoje įsi- jungti kameras. Taip nuotolinis mokymas taptų atraktyvesnis, padėtų kurti bendravimui palankią atmosferą, labiau būtų justsi žmogiškas kontaktas.

Išvados

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad muzikos studijose kontaktinis darbas yra svarbi ir nepamainoma sąlyga, užtikrinanti tinkamą studijų kokybę. Ši įžvalga akivaizdžiai sutampa su užsienio tyrėjų rezultatais, kad studijuojant su muzikos atlikimu susijusius dalykus kontaktinis darbas yra kone vienintelė ir nepakeičiama mokymosi alternatyva. Nors, studentų nuomone, nuotolinis ir mišrus studijų būdas turi teigiamų aspektų ir galėtų būti naudotinas pandemijai pasibaigus, bet išimtinai tik grupiniuose ir su muzikavimu / muzikine veikla nesusijusiuose užsiėmimuose. Studijuojant tik nuotoliniu būdu, iškrepiama esminė muzikos studijų idėja – tiesiogiai dalyvauti muzikos vyksme, kurti ir mokytis iš natūralios ir autentiškos aplinkos, profesiskai tobulėti ir siekti išbaigto meninio rezultato.

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad mokantis nuotoliniu būdu smarkiai krito studentų mokymosi motyvacija. Nustatyta, kad studentams neretai trūko ne tik pagalbos, bet ir psichologinio palaikymo, padrašinio – tie, kuriems trūko dėstytojų pagalbos, buvo linkę nurodyti, jog jų motyvacija sumažėjo arba labai sumažėjo. Studentų teigimu, dėstytojų parama būtų padėjusi spręsti kylančias psichologines problemas, valdyti tyrančios nežinios ir neapibrėžtumo jauseną. Nors nustatyta, kad daliai studentų nuotolinio mokymosi būdas suteikė saugumo, ramybės jausmą, vis dėlto daugiau studentų konstatavo akivaizdų nerimo ir stresinių situacijų dominavimą.

Nustatyta, kad dažniausia techninė kliūtis, su kuria susiduriama studijuojant nuotoliniu būdu, yra reikiamos aparatūros trūkumas, nes pandeminiu laikotarpiu išryškėjo poreikis profesionaliai įrašyti studentų pasirodymus, fiksuoti jų meninės saviruošos procesą ir rezultatus. Tyrimo dalyvių nuomone, ir dėstytojams, ir studentams stinga kompiuterinio raštingumo gebėjimų, o tai trukdo produktyviai ir kokybiškai veikti nuotoliniuose užsiėmimuose. Tad išsakydami nuotolinių studijų tobulinimo pasiūlymus, studentai akcentavo minėtų kompetencijų stiprinimo būtinybę. Tyrimo dalyviai taip pat išsakė mokymo metodų, atsiskaitymų tvarkos kaitos poreikį, atkreipė dėmesį į studentų ir dėstytojų tarpusavio komunikacijos paskaitose galimybę, pabrėžė nuotoliniam mokymui tinkamų vertinimo kriterijų svarbą.

Nereprezentatyvi atlikto tyrimo dalyvių imtis darbo autorėms neleido gautų empirinio tyrimo rezultatų interpretacijos išplėsti visai LMTA studentų populiacijai, o tai vertintina kaip tyrimo ribotumas. Pasikartojus nuotolinių studijų sudėtingomis pandemijos sąlygomis situacijai, studentų patirtis būtų tikslinga tyrinėti pasitelkiant reprezentatyvų tyrimo dalyvių skaičių, ir tai leistų gautus duomenis ne tik analizuoti, bet ir plačiau

apibendrinti. Gautų rezultatų apibendrinimas taip pat leistų palyginti LMTA studentų nuotolinio mokymosi patirtis su kitų Lietuvos aukštųjų mokyklų studentų nuotolinio mokymosi patirtimis.

Įteikta 2022 08 01
Priimta 2022 09 19

LITERATŪRA

- Calderón-Garrido, D., Gustems-Carnicer, J., Faure-Carvalho, A. Adaptations in Conservatories and Music Schools in Spain during the COVID-19 Pandemic. *International Journal of Instruction*, 2021, Vol. 14 (4), p. 451–462. Prieiga per internetą: <https://www.researchgate.net/publication/353764105_Adaptations_in_Conservatories_and_Music_Schools_in_Spain_during_the_COVID-19_Pandemic> [žiūrėta 2022 07 27].
- Charmaz, K. *Constructing Grounded Theory. A Practical Guide through Qualitative Analysis*. London: SAGE publications, 2006.
- Černikovaitė, M. E. *Studentų išitraukimo veiksniai į nuotolines studijas COVID-19 pandemijos metu*, 2021. Prieiga per internetą: <<http://repository.mruni.eu/handle/007/18347>> [žiūrėta 2022 07 30].
- Daubney, A., Fautley, M. Editorial research: Music education in a time of pandemic. *British Journal of Music Education*, 2020, Vol. 37 (2), p. 107–114. Prieiga per internetą: <<https://doi.org/10.1017/s0265051720000133>> [žiūrėta 2022 06 03].
- Grigonienė, R. *Technologijos ir darbuotojų apsauga: nuotolinio darbo iššūkiai*, 2020. Prieiga per internetą: <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/17773/Darbo_teises_issukiai-83-112.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [žiūrėta 2022 07 28].
- Habe, K., Biasutti, M., Kajtna, T. Wellbeing and flow in sports and music students during the COVID-19 pandemic. *Thinking Skills and Creativity*, 2021, Vol. 39, 100798. Prieiga per internetą: <<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/33589864/>> [žiūrėta 2022 07 01].
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 metų veiklos ataskaita*, 2021. Prieiga per internetą: <https://www.lrs.lt/sip/getfile?guid=688c7b32-9cb6-41d2-bf98-47d714c34aa4> [žiūrėta 2022 07 01].
- Nuotolinės studijos studentų akimis – ar Lietuvos aukštasis mokslas įveikė pandemijos mėsą iššūkį?* Studijų kokybės vertinimo tinklalapis, 2020. Prieiga per internetą: <<https://www.skvc.lt/default/lt/naujienos/nuotolines-studijos-studentu-akimisar-lietuvos-aukstasis-mokslas-iveike-pandemijos-mesta-issuki>> [žiūrėta 2022 06 03].
- Octaviani, S. K. *Music Education in the COVID-19 Pandemic: Challenges of Distance Learning and Digital Platforms*, 2021. Prieiga per internetą: <<https://dx.doi.org/10.2991/assehr.k.210602.028>> [žiūrėta 2022 07 22].
- Orr, D., Gwosc, C., Netz, N. *Social and Economic Conditions of Student Life in Europe: Synopsis of indicators – Final report – Eurostudent IV 2008–2011*. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag, 2011. Prieiga per internetą: <<https://doi.org/10.3278/6001920aw>> [žiūrėta 2022 05 01].
- Özer, B., Üstün, E. *Evaluation of students' views on the COVID-19 distance education process in music departments of fine arts faculties*, 2020. Prieiga per internetą: <https://www.researchgate.net/publication/344838549_Evaluation_of_Students'_Views_on_the_Covid19_Distance_Education_Process_in_Music_Departments_of_Fine_Arts_Faculties> [žiūrėta 2022 07 23].

- Palau, R., Mogas, J., Jose Ucar, M. *How Spanish music conservatories managed pedagogy during the COVID-19 pandemic*, 2020. Prieiga per internetą: <https://pesquisa.bvsalud.org/global-literature-on-novel-coronavirus-2019-ncov/resource/pt/covidwho-1000562> [žiūrėta 2022 05 02].
- Rosset, M., Baumann, E., Altenmüller, E. Studying Music During the Coronavirus Pandemic: Conditions of Studying and Health-Related Challenges. *Frontiers in Psychology*, 2021, 08 March. Prieiga per internetą: <<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.651393>> [žiūrėta 2022 04 02].
- Sultanova, L., Milto, L., Zheludenko, M. The Impact of the COVID-19 Pandemic on the Development of Higher Education. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 2021, Vol. 46, p. 132–147. Prieiga per internetą: <https://www.journals.vu.lt/acta-paedagogica-vilnensia/article/view/24720> [žiūrėta 2022 05 02].

Challenges of distance learning in the context of music studies: LMTA students' experiences

SUMMARY. The article presents a study on the experiences of students of the Faculty of Music at the LMTA in distance learning, which reveals how students perceived their studies during the COVID-19 pandemic. The chosen object of the study – challenges of distance learning from the perspective of LMTA students' experiences – implied the aim of the study to analyse, reflect and summarise the aforementioned experiences, assuming that students' preferences and expectations, as well as the highlighting of the expressions of their emotional experiences will allow for the future improvement of the organisation of the study process. The student questionnaire survey revealed that contact work is an important and indispensable prerequisite for ensuring the quality of music studies. It was found that distance learning significantly decreased students' motivation to learn, and that students lacked not only subject-specific, but also psychological support and encouragement to overcome the challenges of distance learning. While distance learning provided a sense of security and calm for some students, a larger number of students reported a clear predominance of anxiety and stressful situations. According to the students, the pandemic showed that distance learning has both positive and negative features, but the negative features are clearly more pronounced. Studying by distance learning alone deprives students of the opportunity to participate in a unique creative process, to learn from an authentic environment and to achieve high professional results. The students who took part in the study gave suggestions on what could be changed and improved in case distance learning needed to be adopted again, they also expressed their expectations for more productive cooperation between lecturers and students based on mutual support and understanding.

KEYWORDS:
challenges of organising distance music studies, distance learning experiences of LMTA students, emotional well-being of students and lecturers under the conditions of the COVID-19 pandemic.